

Projektorienteret opgave

Titel: Ret til tidlig folkepension – vælgermæssige muligheder og begrænsninger

Mads F. Hove

Antal tegn: 23.923

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Mit praktikforløb	3
Valgte case – Socialdemokratiets forslag om ”ret til tidlig folkepension”	3
Empiri	4
Teori	4
<i>Saliens og emneejerskab</i>	5
<i>Økonomisk stemmeadfærd og ansvars attributter</i>	6
Analyse af udspillet vælgermæssige implikationer	6
<i>Differentieret pensionsalder for nedslidtes saliens og emneejerskab</i>	6
Saliens	6
Emneejerskab	7
<i>Økonomisk evaluering og placering af ansvar</i>	8
Økonomisk evaluering	8
Placering af ansvar	9
Diskussion af muligheden for skifte politisk partivalg	9
Konklusion – udspillet betydning for opbakning til Socialdemokratiet	10
Litteraturliste	12

Indledning

Krisevalg, udlændingevalg og oprør fra udkanten. Folketingsvalg i Danmark karakteriseres ofte på, hvad det primære emne for diskussion har været. Ligeegyldigt er det ikke, fordi partiernes evne til at agere på den brændende platform varierer efter emnet. Partierne har derfor incitament til at definere de centrale valgkampstematikker så de er bedst forenelige med partiets styrker. Jeg vil derfor bruge et nutidigt emne aktualiseret af Socialdemokratiets pensions-udspil om ret til tidlig folkepension.

Opgavens problemstilling lyder derfor således: *Hvilke vælgermæssige muligheder og begrænsninger kan Socialdemokratiets forslag om ret til tidligere folkepension medføre?*

Opgaven finder, at forslaget har potentiale til at øge Socialdemokratiets vælgertilslutning, men effekten risikeres at blive marginaliseret pga. regeringens reform af seniorførtidspension, usikkerhed om omfanget af forslaget samt mulighederne for gennemførelse.

Først udlægges forslaget og dets modtagelse i medierne. Derefter analyseres forslaget med henblik på de vælgermæssige implikationer. Til sidst diskuteres analyseredskabernes grundlæggende antagelser ved at diskutere muligheden for at få vælgerne til at skifte parti.

Mit praktikforløb

Som praktikant i Socialdemokratiet har jeg været tilknyttet Jesper Petersen, som er medlem af Folketinget for Socialdemokratiet. Han er valgt i Syd- og Sønderjyllands storkreds og opstillet i Haderslev-kredsen. Min opgave har derved været at være hans PA og hjælpe ham med hans foreliggende opgaver. Derudover har Petersen ikke haft en egentlig kampagneleder, hvorfor jeg har varetaget mange kampagneleder-relaterede opgaver. Derigennem har jeg også haft en tæt relation til markedsføringen af emnet, som denne opgave vil behandle.

De opgaver, jeg har varetaget, kan primært koges ned til to kategorier: lovgivende arbejde og kampagnerelateret arbejde.

Det lovgivende arbejde, har primært bestået i, at jeg har skulle sætte mig ind i lovforslag og skrive baggrundsnotater inklusiv ordførertale, som Jesper har kunne bruge i sin behandling af lovforslaget både i folketingsgruppen samt i folketingsalen og i udvalgsbehandlingen.

I det kampagnerelateret arbejde, har jeg hjulpet med planlægning og udførelse af annoncestregeri, både ift. annoncer i aviser, adshells, online-annoncering mv. Derudover har jeg udarbejdet baggrundsnotater til vælgermøder, mediehenvendte sager m.m. samt kalenderstyring og pressekontakt. Til sidst har jeg skrevet debatindlæg, opdateringer til Facebook og tekst til pjecer o.lign.

Valgte case – Socialdemokratiets forslag om ”ret til tidlig folkepension”

Socialdemokratiet fremlægger sidst i januar 2019 et forslag om ret til tidlig folkepension for folk i slidsomme hverv. Denne ret skal bygge på syv grundlæggende principper, hvoraf de mest centrale er, at

den målrettes ”nedslidte”¹, være en egentlig rettighed (derved uden for visitation) og at pengene skal passe inden for en ramme af 3 mia. kr. (Socialdemokratiet, 2019: 7). Forslaget opnår umiddelbar stor medieomtale, hvilket fortsætter i de efterfølgende månederne. I løbet af valgkampen kommer forslaget ligeledes til at spille en vis rolle, hvor velfærd generelt og klimapolitikken umiddelbart synes at have spillet en større rolle. Forslaget spiller dog godt ind i en velfærdsdiskussion, hvorfor forslaget også har en betydning for, hvad der diskuteres her.

Empiri

Empiri til baggrund for analysen er først og fremmest Socialdemokratiets udspil om ret til tidlig folkepension. Derudover inddrager jeg nyhedsartikler, der beskriver reaktionerne på udspillet.

Kort tid efter udmeldingen af forslaget viser en meningsmåling, at 91% af danskerne erklærer sig enige i udsagnet ”folk, der er nedslidte, bør kunne gå på pension før tid” (Hermann, 2019). Dette er med til at vise, at forslaget opfattes som en reel problematik og derfor grundlag for, at emnet kan blive højt profileret og skal diskuteres. På trods af massiv medieomtale, der kunne have ændret vælgernes holdning ift. partiorientering, så viser endnu en undersøgelse tre måneder senere at 80% bakker op om nedslidtes ret til tidlig folkepension (Hansen & Westh, 2019).

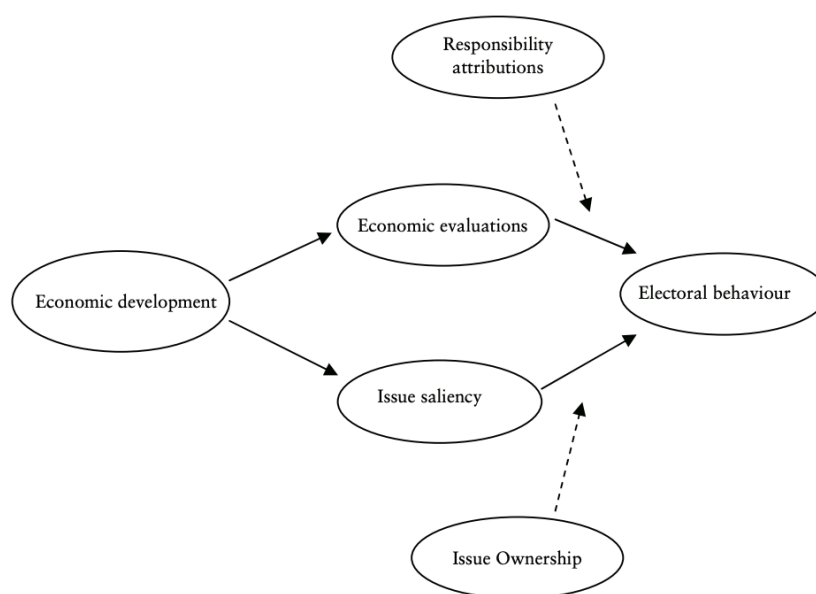
Derudover kigger jeg på vælgervandringsanalyser, som viser, hvordan partier med en vælgerbase, der traditionelt har et højt niveau af fag- og ufaglærte, i høj grad afgiver vælgere til Socialdemokratiet (DR, 2019).

Til sidst inddrager jeg reformer, der har haft væsentlig betydning for pensionsområdet, så som velfærdsforliget fra 2006 og efterlønsreformen fra 2011.

Teori

Det teoretiske grundlag for analysen bygger på perspektiver på, hvordan vælgeradfærd kan forudsiges på baggrund af emners saliens og deres økonomiske evaluering. Grundlæggende benyttes tankegangen fra Johan Martinsson (2009). Her forstås vælgerudfald som en funktion af, hvordan vælgerne evaluerer den økonomiske formåen (både forudrettet og bagudrettet) samt emnets saliens.

¹ ”Nedslidt” er ikke en egentlig definition, men i mangel på bedre benyttes dette ord om personer, der oplever smerter som følge af deres arbejde. Ordet henviser ofte yderligere til personer, der har arbejde i fysisk eller psykisk slidsomme hverv, som eksempelvis murer eller fængselsbetjent.

Figur 1 - Martinsson, 2009: 8

Saliens og emneejerskab

Valgkampsdagsordenen fortæller ikke vælgerne, hvad de skal mene, men i højere grad, hvad de skal mene noget om (McCombs & Shaw, 1972: 177). Emnerne bliver vælgernes dagsorden, fordi de er saliente og derved påvirker vedkommendes informationssøgning (Ibid.: 186). Dog er et emne kun salient, hvis det ikke anses som et problem, der allerede er løst (Martinsson, 2009: 8).

Saliente overvejelser tilgængelige for vælgerne påvirker disses udtrykte holdninger, da det kognitivt er lettere at finde frem til overvejelser, hvor det ikke er tidsmæssigt lang tid siden, at disse har været aktiveret (Zaller, 1992: 49). Holdningsdannelsesprocessen kan ud fra dette perspektiv derfor primært ses som elitebåret, da tilkendegivne holdninger fra politiske eliter, giver den fornødne kontekstuelle information om en ideologisk eller partisk implikation på det pågældende emne (Ibid.: 25).

Emnets saliens bringer potentielle emneejerskaber på banen. Borgere har ofte bestemte billeder af, hvilke værdier og problemer de enkelte partier står for og er dygtige til at løse (Petrocik, 1996: 847). I Danmark mener et flertal af vælgerne eksempelvis at borgerlige partier bedst kan håndtere økonomien, mens Socialdemokratiet anses bedst til at håndtere velfærdspolitikken (Andersen, 2008). Et eksperiment fra 2010 viser ligeledes støtte til hypotesen om, at partier ejer bestemte frames, samt at det for partierne er risikabelt at retorisk bevæge sig ind på modstanderens domæne (Slothuus, 2010: 353-356). At få sit eget udspil og mærkesag på dagsordenen må derfor alt andet lige være en fordel, da emnet i sig selv kan give større sympati hos vælgerne til det politiske parti (Petrocik, 1996: 847).

Økonomisk stemmeadfærd og ansvars attributter

Ideen inden for økonomisk stemmeadfærd er, at hvis virkeligheden ændres, så ændres folks oplevelse af virkeligheden ligeledes, hvorfor dette vil påvirke den politiske opbakning (Martinsson, 2009: 67). Vælgerne er rationelle og vælger efter, hvad der giver størst nytte (Downs, 1957: 36). Dette er ikke nødvendigvis en egoistisk tilgang (Downs, 1957: 37), og visse artikler peger ligeledes på, at økonomisk stemmeadfærd generelt er sociotropisk (Kinder & Sears, 1981: 423).

Vurderingen af regeringens ansvar for udviklingen under regeringsperioden kan inddeles i tre overordnede modeller (Healy & Malhotra, 2013: 288). I den første enten sanktioneres eller belønnes politikere for udviklingen ved enten at give genvalg eller smide dem på porten, for på den måde at minimere *moral hazard* (Key, 1966). I den anden model vælger vælgerne efter, hvem der vil have størst sandsynlighed for at klare det godt efter at blive valgt (Persson & Tabellini, 2002). Den tredje model inddrager kognitive biases i forklaringen, hvorfor heuristikker og nylig information forstærker vælgerens billede af regeringens performance (Hill et al., 2012: 738).

Analyse af udspillet vælgermæssige implikationer

I dette afsnit vil jeg analysere Socialdemokratiets pension-udspil i lyset af ovenstående teoretiske perspektiver. Analysen vil derfor behandle 1) om differentieret pensionsalder og nedslidning er salient, 2) hvorvidt dette specifikke emne gavner Socialdemokratiet relativt, 3) hvordan differentieret pensionsalder økonomisk evalueres og 4) hvordan ansvaret tilskrives på området om nedslidning.

Differentieret pensionsalder for nedslidtes saliens og emneejerskab

Saliens

Til trods for, at visse politikere, partier og medier i starten markerede sig imod forslaget med henvisning til, at forskelle i livsstil primært er skyld i forskellen i fysisk duellighed (Reinwald & Holst, 2019), ændrede tonen sig hurtigt i takt med den stigende opbakning, hvor en meningsmåling foretaget kort tid efter udmeldingen viste, at 91% af danskerne gik ind for, at nedslidte må gå på pension før tid.

Nedslidtes muligheder for at gå tidligere på pension har bl.a. i kraft af medieomtale og betydelig opbakning tydeligt været salient. Kombineret med, at den politiske information har karakter af at være et *persuasive message* (Zaller, 1992: 41), der argumenterer for, hvorfor dette forslag er det rigtige at gøre, så styrkes fokus ikke blot på partiernes udlægning af problemet, men i særdeleshed på Socialdemokratiets. På den måde formår Socialdemokratiet at blive associeret med løsninger på problemer med nedslidning, hvilket så længe, der opretholdes opbakning til forslaget alt andet lige vil være til større fordel for Socialdemokratiet end for regeringspartierne.

Socialdemokratiets tidlige lancering af forslaget har dog givet regeringen tid og mulighed for at forsøge at trække det saliente ud af forslaget ved at løse problemet. Regeringen, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstres aftale om en mere lempelig seniorførtidspensionsordning har derved haft til formål at fremstille udfordringer for nedslidte arbejdere, som et løst problem. Partiernes holdning til problemet med nedslidning er derfor endt med at blive en diskussion af, hvordan man bedst løser problemet frem for en

diskussion af, hvilke problemer, der skal løses. Socialdemokratiets udspil har med andre termer bevæget sig fra en situation som et *position issue* til at være et *valens issue* (Stokes, 1963: 373). Dette betyder at den politiske information risikerer at skifte fra at være en *persuasive message* til et *cueing message*. Ved at have karakter af en *cueing message* opnår Socialdemokratiet støtte til forslaget blandt vælgere, som i forvejen sympatiserer med Socialdemokratiet, men mister en overbevisende effekt, hvorfor det må forventes i mindre grad at kunne bidrage til vælgere fra andre partier.

Regeringen, Dansk Folkeparti og Radikale Venstres forsøg på at mindske forslagets saliens kan vurderes til delvist at have lykkedes siden emner som miljø og klima samt vækst i den offentlige sektor generelt har overskygget pensionsdagsordenen. Dog kan det ikke vurderes mere end delvist lykkedes, da usikkerhed om den reelle effekt af regeringens aftale om førtidspension stadig gør Socialdemokratiets udspil salient i en del kredse, deriblandt fagforbund og lignende. Dette giver incitament til at holde Socialdemokratiets forslag som et fremtrædende emne eksempelvis blandt deres medlemmer og til deres arrangerede valgmøder under valgkampen.

Emneejerskab

Spørgsmålet er nu, hvorvidt eksponeringen har betingelserne for at kunne vinde vælgere over. Her kommer emneejerskabet ind i billedet. Banen på pensionsområdet er kridtet godt op for Socialdemokratiet, hvis ry på velfærdspolitikken vil styrke partiets chancer for positivt udfald, da Socialdemokratiet normalt anses for at være bedre til at løse velfærdsudfordringer end højrefløjen (Hjorth, 2017: 196-197). Derudover kan emneejerskabet også komme fra, at vælgerne ser Socialdemokratiet som repræsentant for arbejdstagere i slidsomme hverv (Stubager & Slothuus, 2013). Dette var eksemplet ved folketingsvalget i 2015, hvor Socialdemokratiet blev vurderet markant bedst til at repræsentere arbejderklassen (Hjorth, 2017: 201).

Hvorvidt dette kan få vælgere til at skifte fra et parti til et andet afhænger af flere elementer. Heraf er et af de vigtigste dog, om vælgeren i forvejen har et stærkt ideologisk udgangspunkt eller er mere pragmatisk anlagt (Petrocik, 1996: 830-831). Ved stærkt ideologiske vælgere er der lidt at vinde ved emneejerskabet, da vælgerens politiske udsyn allerede er defineret. Er dette ikke tilfældet, åbner vurderingen af forskellige politiske alternativer mulighed for at løse problemer, der presser sig på og herudfra danner sin partimæssige holdning. I sidstnævnte tilfælde må forslaget om en differentieret pensionsalder derfor kunne have en positiv effekt på opbakning til Socialdemokratiet og derved muligt at vinde medianvælgere til sig. På trods af, at partiidentifikation traditionelt har mindre forklaringskraft i Danmark, så betyder partiidentifikation stadig, at der ikke nødvendigvis er enighed om ejerskabet, hvor eksempelvis borgerlige vælgere i gennemsnit mener borgerlige partier er bedst til at bekæmpe arbejdsløshed, mens det totale gennemsnit favoriserer venstrefløjen (Hjorth, 2017: 199). Emneejerskabet vil derfor givetvis have potentiale til at vinde de borgerlige vælgere, som mener Socialdemokratiet bedst løser udfordringen med nedslidte arbejdstagere, mens der stadig vil være en stor gruppe der følger deres normale partivalg.

Højrefløjens første forsøg på, at få pensionsudspillet til at handle om økonomiske konsekvenser, kan også ses i lyset af kampen om emneejerskab. Angreb på finansiering og antallet, der vil få gavn af udspillet vil kunne betyde, at de borgerliges ry for sund økonomisk politik kan vinde meningskampen.

Formår Socialdemokratiet at opretholde den politiske konflikt mellem den siddende regering og regeringsalternativet så forslaget fremstår salient samt at fokus ligger på ydelsen mere end det økonomiske aspekt, må det forventes, at Socialdemokratiet har større gavn ved at have differentieret pensionsalder på dagsordenen end de borgerlige partier.

Økonomisk evaluering og placering af ansvar

Økonomisk evaluering

Nedslidte arbejdstagere er ikke noget nyt fænomen og flere politiske aktører bringer jævnligt dagsordenen på banen i ønske om, at der fra lovgiveres side bliver gjort mere for at varetage disses interesser. Dagsordenen vurderer jeg, især er blusset op og blevet et stort tema i dansk politik som følge af velfærdsforliget fra 2006 og efterlønsreformen fra 2011. Velfærdsforliget lægger grundstenen for den stigende pensionsalder som følge af befolkningens længere levetid. Efterlønsreformen forringer mulighederne for tidlig tilbagetrækning. Det eneste alternativ bliver muligheden for at gå på (senior)førtidspension, hvis ens arbejdsevne er nedsat nok. Socialdemokratiet har (ligesom Radikale Venstre, Venstre, Konservative og Dansk Folkeparti) stemt for begge aftaler.

En måling af gruppen 50-59 årige fra april 2019 viser, at gruppen, der forventer at kunne trække sig tidligere tilbage som følge af Socialdemokratiets forslag, ligger på 20.000 i hver årgang (Cepos, 2019: 3). Det er ikke en ubetydelig gruppe af mennesker, som mener de vil være omfattet af at være nedslidt efter et langt arbejdsliv. Den økonomiske evaluering af senere års politik er derfor negativ ift. rettigheder for personer i slidsomme hverv.

Begrænset kognitiv kapacitet gøre, at vælgerne risikerer at blive påvirket af retorik og fokuserer mindre på den kumulative *performance* af regeringen (Hill et al., 2012: 738). Socialdemokratiets forslag formår at slå på, hvad mange personer oplever og ikke mindst, hvad mange personer forstår, andre personer oplever. Dette kan være med til at forklare, hvorfor forslaget om differentieret pensionsalder formår at blive salient i en situation med rekordlav arbejdsløshed og historisk set gode arbejdsforhold.

Dog kan Socialdemokratiets manglende konkretisering af udspillet gøre det svært for vælgerne at vurdere konsekvenserne af en eventuel reform, og om det vil gavne netop dem. Finansministeriets beregner at ca. 6.000 personer kan sendes tidligere på pension for 3 mia. kr., som præsenteres i udspillet. Dog forventer 20.000 adspurgte danskere, at de får ret til ydelsen. Kombineret med de vage formuleringer om, at det er ”de som har været længst på arbejdsmarkedet” og ”de som er mest nedslidte” risikerer Socialdemokratiet at mange vælgere ikke har et ordentligt grundlag for at vurdere udspillet. Vælgerne har imidlertid brug for kontekstuel information nok til overhovedet at kunne omsætte værdier til støtte til et konkret politisk forslag (Zaller, 1992: 25). Derved øges risikoen for, at det ikke lykkes at overbevise vælgerne, hvorfor nogle vælgere vil falde tilbage på andre heuristikker, og derved får Socialdemokratiet hevet færre vælgere til sig.

Placering af ansvar

Velfærdsforliget og efterlønsreformens brede forankring i Folketinget besværliggør placeringen af ansvaret for, at en gruppe borgere oplever udfordringer ved, at pensionsalderen stiger, mens de føler det er hårdt at blive på arbejdsmarkedet grundet et langt og hårdt arbejdsliv.

Det er derved svært for vælgerne at sanktionere eller belønne politikere for udviklingen, hvor *moral hazard* kan mindskes (Key, 1996), ved at smide de ansvarlige politikere på porten, da det er svært at tilskrive ansvaret på området. Vælgerne må derfor vurdere, hvordan situationen havde set ud, hvis den anden side af folketingssalen havde været ved magten (Downs, 1957: 40). Skulle denne model tilskrive Socialdemokratiets pensionsudspil en styrke ift. at få større vælgeropbakning vil det skulle være fordi vælgerne vurderer, at da 14 ud af de seneste 18 år har været en borgerlig regering, hvorfor denne bør straffes hårdere, og at det derfor er tid til at ”prøve noget nyt”.

I stedet kan vælgerne vurdere efter, hvilken side i Folketinget, der har bedst mulighed for gennemføre sin plan (Persson & Tabbellini, 2002). Regeringen har, som tidligere nævnt, markeret sig på området ved at indgå en aftale om en forbedret seniorførtidspensionsordning, mens Socialdemokratiet har sit eget forslag til differentieret folkepension. Her vil Socialdemokratiet umiddelbart stå stærkt, da deres forslag virker mere vidtrækkende end regeringens, men støder ind i problemer ift. den parlamentariske situation efter et valg. En socialdemokratisk regering kan alt andet lige ikke komme til magten uden støtte fra Radikale Venstre, som er et af aftalepartierne bag den nye seniorførtidspensionsordning. Vælgerne må derfor være usikre på, om forslaget overhovedet vil have gang på jorden, hvis regeringsmagten skifter, hvorfor noget af den positive effekt kan udeblive (Downs, 1957: 39).

Til sidst er det relevant at inddrage, at regeringen kan miste sympati alene på den baggrund, at de sidder ved magten. Vælgerne har nemlig svært ved at sortere i sidste mange års førte politik, hvorfor regeringen straffes ved at sidde på magten netop nu, hvor problemet fremkommer salient (Hill et al., 2012: 738). Derudover bidrager framing af, at bestemte grupper er blevet underprioriteret, til at forstærke kritikken af regeringen. Dette sker også selvom framingen tilskrives en ringere udvikling end der faktisk er, og viser større splid og forskel end reelt er tilfældet.

Diskussion af muligheden for skifte politisk partivalg

At overbevise en vælger om at bytte sit normale partivalg ud med et andet er uden tvivl en større opgave. Der vil derfor som udgangspunkt være behov for, at vælgerne præsenteres for udspil, skandaler eller andet, der ændrer på status quo.

Information af forskellig art kan både komme ovenfra i form af *elite cues*² gennem medierne og nedenfra i form af vælgernes individuelle vurdering af deres faktiske omstændigheder, som eksempelvis, hvor meget de får i løn eller om de har et arbejde.

På den ene side kan holdningsdannelsesprocessen derfor ses som elite-båret. Her udsender eliter information på en eller anden vis, som vælgerne eksponeres for, eksempelvis gennem aviser, TV el. lign. Hvorvidt vælgerne optager den elite tilkendegivne holdning afhænger af om informationen er i

² Holdningstilkendigelser fra betroede eliter.

overensstemmelse med vælgeres prædispositioner (Zaller, 1992: 9). Holdningsdannelse afspejler på denne måde en kognitiv arbejdsdeling, hvor vælgerne benytter sig af heuristikker fra eksempelvis betroede eliter, der så hjælper med at disseminere den politiske information. Dog bliver modtagelsen af politisk information modereret af, hvor høj grad af politisk opmærksomhed vælgerne har. Meget politisk opmærksomme vælgere følger meget med i politik og har et ret klart billede af, hvor de ideologisk står. Ligeledes er vælgere med en meget lav grad af politisk opmærksomhed svære at røkke ved, da de simpelt ikke modtager politiske information i samme grad, da de sjældent eller aldrig ser eller læser nyheder i medierne. Til gengæld er det muligt at finde en effekt hos de, som er i midten på kontinuummet, da disse har opmærksomhed nok til at forstå det politiske udspils implikationer, men som ikke har så krystalliserede holdninger, at de kan modstå informationen (Zaller, 1992: 19).

På den anden side kan man anse holdningsdannelsesprocessen som vælgerne, der retrospektivt evaluerer politikerne og på den baggrund danner deres holdning til det specifikke emne (Healy & Malhotra, 2013: 286). Informationen om et nyt politisk udspil er nødt til at rykke på vælgerens opfattelse af, hvorvidt dette maksimerer enten deres egen eller landets nytte i den kommende periode på baggrund af seneste periodes politiske udfald (Downs, 1957: 38). En del vælgere vil dog altid stemme ud fra deres ideologi og ikke ved en sammenligning af politiske udspil, da dette er forbundet med omkostninger ved at søge information om en række forskellige politikker (Downs, 1957: 98). Partier må derfor søge at stemmemaksimere enten ved at fokusere på vælgere, som stemmer ud fra politikernes adfærd eller designe sin ideologi til at appellere til en kombination af forskellige sociale grupperinger, der kan øge tilslutningen (Ibid.: 101).

Konklusion – udspillet betydning for opbakning til Socialdemokratiet

Kan Socialdemokratiets udspil på pensionsområdet forventes at få en positiv vælgermæssig effekt? Det har denne opgave forsøgt at besvare vha. teori som trækker på indsigter både fra den politiske psykologi og teori om økonomisk stemmeadfærd.

Socialdemokratiets forslag giver grundlag for øget opbakning gennem, at mennesker ramt af den stigende pensionsalder er yderst salient i mediebildet. Forslaget spiller herved ind i en velfærdsdagsorden, hvor vælgerne vurderer Socialdemokratiet stærkest til at forvalte og udvikle dansk velfærd. Dertil taler det til Socialdemokratiets fordel, at retorikken formår at fremstille de seneste års politik som ringe for arbejdstagerne på trods af en god og sund økonomisk situation i Danmark. Derved fremstår Socialdemokratiet, som det ansvarlige parti, der nu vil løse problemerne med nedslidte arbejdstagere.

Effekten af udspillet kan dog blive modereret af aftalen om en forbedret seniorførtidspensionsordning, da denne mindsker det socialdemokratiske udspils saliens. Derudover risikerer Socialdemokratiet at tilskrives medansvar for den stigende pensionsalder, da partiet har været med i reformer, der hæver pensionsalderen og forringer efterlønnen. Dertil kan en del vælgere blive i tvivl om udspillet faktisk kan blive til virkelighed, da udspillet både fremkommer ukonkret og i risikozonen for at komme i parlamentarisk mindretal pga. Radikale Venstres modvillighed.

Grundlæggende må konklusionen være, at det bare er lettere at spille på hjemmebane end på udebane. Udspillet viser nogle klare mangler og ømme tæer, men har grundlaget for at kunne sikre øget opbakning til Socialdemokratiet og være med til at have gjort valgkampen til et *velfærdsvalg*.

Litteraturliste

Andersen J. G. (2008). "Et valg med paradokser: opinionsklimaet og folketingsvalget 2007". *Tidskriftet Politik*, 11 (3): 10-26.

DR (2019). "Vælgervandringer". *Danmarks Radio*. (1 side). Lokaliseret 10.06.2019 på [www](http://www.dr.dk).

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/vaelgervandringer#O2015>

Cepos (2019). "For 3 mia. kr. kan 2.850 fuldtidsbeskæftigede trække sig 3 år tidligere tilbage". (3 sider). Lokaliseret 10.06.2019 på [www](http://www.cepos.dk).

https://cepos.dk/media/3509/for_3_mia_kan_2850_komme_paa_pension.pdf

Downs, Anthony (1957). "The basic logic of voting." I: Anthony Downs: *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harber Collins, s. 36-51.

Downs, Anthony (1957). "The development of Political Ideologies as Means of Getting Votes." I: Anthony Downs: *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harber Collins, s. 96-114.

Kinder, D. R., & David. O. Sears (1981). "Prejudice and politics: Symbolic racism versus racial threats to the good life". *Journal of Personality and Social Psychology*, 40, 414–431.

Helmann, Rasmus (2019). "Meningsmåling: Massiv opbakning til differentieret pensionsalder". *Danmarks Radio*. (1 side). Lokaliseret 10.06.2019 på [www](http://www.politiken.dk).

<https://politiken.dk/indland/art7040432/Massiv-opbakning-til-differentieret-pensionsalder>

Hansen, Katrine Quvang & Asger Westh (2019). "8 ud af 19 danskere går ind for tidlig pension for nedslidte". *Fagbladet3F*. (1 side). Lokaliseret på [www](http://www.fagbladet3f.dk).

https://fagbladet3f.dk/artikel/8-ud-af-10-danskere-gaar-ind-tidlig-pension-til-nedslidte?fbclid=IwAR094_YDH5Y_UL3hdWPPbA6WR1iq9BUAJC1hwc8bkpk4HS5pqrcnJry1BKk

Healy, Andrew & Gabriel S. Lenz (2012). "Presidential Voting and the Local Economy: Evidence from Two Population-Based Data Sets". *The Journal of Politics*, volume 79 (4), s. 1419-1432.

Healy, Andrew & Neil Malhotra (2013). "Retrospective Voting Reconsidered". *Annual Review of Political Science*, 16, s. 285-306.

Hill, Seth J. & Gregory A. Huber & Gabriel S. Lenz (2012). "Sources of Bias in Retrospective Decision Making: Experimental Evidence on Voter's Limitations in Controlling Incumbents". *American Political Science Review*, 106 (4), s. 720-741.

Hjorth, Frederik (2017). "Emneejerskab – hvilke partier ejer hvilke emner?" I: Hansen, Kasper Møller & Rune Stubager: *Oprør fra udkanten: Folketingsvalget 2015*, København: Jurist- og Økonomforbundets forlag.

Key, VO. (1966). *Responsible Electorate*. Harvard University Press.

Martinsson, Johan (2009). "Introduction". I: *Economic Voting and Issue Ownership. An Integrative Approach*. University of Gothenburg, s. 1-16.

Martinsson, Johan (2009). "The Economy and the Public". I: *Economic Voting and Issue Ownership. An Integrative Approach*. University of Gothenburg, s. 67-106.

McCombs, Maxwell E. & Donald L. Shaw (1972). "The Agenda-setting Function of Mass Media". *Public Opinion Quarterly*, 36 (2), s. 176-187.

Reinwald, Tobias & Helene Kristine Holst (2019). "Nedslidte lever et kortere liv og skal på tidlig pension, mener S. Men det er oftere smøger og grillmad, der slår dem ihjel." *Berlingske*. (1 side). Lokaliseret 10.06.2019 på [www.berlingske.dk](https://www.berlingske.dk/politik/nedslidte-lever-et-kortere-liv-og-skal-paa-tidlig-pension-mener-s-men-det).

<https://www.berlingske.dk/politik/nedslidte-lever-et-kortere-liv-og-skal-paa-tidlig-pension-mener-s-men-det>

Slothuus, R. (2010). "Framing og politiske partier: Kan den rette indpakning gøre politiske forslag mere spiselige?" *Politica*, 42(3), 345-360.

Stubager, Rune & Rune Slothuus (2013). "What are the sources of political parties' issue ownership?" *Political Behavior*, 35 (3), s. 567-588.

Persson, Torsten & Guido Tabellini (2002). *Political Economies: Explaining Economic Policy*. London: Massachusetts.

Petrocik, John R. (1998). "Issue Ownership in Presidential Election, with a 1980 Case Study". *American Journal of Political Science*, 40 (3), s. 825-850.

Socialdemokratiet (2019). "De mest nedslidte fortjener også en værdig pension". (16 sider). Lokaliseret 10.06.2019 på [www](https://www.socialdemokratiet.dk/media/7959/en-ny-ret-til-tidlig-folkepension-til-de-mest-nedslidte.pdf).

<https://www.socialdemokratiet.dk/media/7959/en-ny-ret-til-tidlig-folkepension-til-de-mest-nedslidte.pdf>

Stokes, Donald E. (1963). "Spatial Models of Party Competition". *American Political Science Review*, 57 (2), s. 368-377.

Zaller, John R. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. Cambridge: Cambridge University Press. s. 1-52.